

ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ 2023

Малік Ярослав

Адвокат EQUITY

Карпець Владислав

Помічник юриста EQUITY

У сучасному правовому просторі України злочини, пов'язані з провадженням господарської діяльності, викликають особливий інтерес і вимагають уважного аналізу з боку правозахисників та громадськості.

У зв'язку з цим, підготували огляд деяких актуальних судових рішень у цій сфері за 2023 рік.

1. Щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 200 КК України (незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення).

Постанова ККС ВС від 22.03.2023 року у справі № 750/14427/19.

Вироком Деснянського районного суду м. Чернігова від 01.02.2021 року, залишеного без змін судами апеляційної і касаційної інстанцій,

особу засуджено за ч. 1 ст. 200 КК України до покарання у вигляді штрафу.

У цій справі суди визнали особу винною в тому, що вона, не маючи ліцензії НБУ на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків та не будучи комерційним агентом з розрахунків у сфері використання електронних грошей, переслідуючи мету особистого збагачення, приймала електронні гроші в обмін на готівку, за що отримувала відсотки в залежності від суми обміну.

В якості доказів суди взяли до уваги показання свідків, дані протоколів огляду, висновок судового експерта.

Це судове рішення становить орієнтир при проведенні розслідувань щодо обставин та доказів у сфері обігу електронних грошей.

2. Щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України (незакон-

не використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги).

Ухвала Дніпровського апеляційного суду від 24.07.2023 року у справі № 202/5006/22.

Вироком Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 29 березня 2023 року обвинуваченого було визнано невинуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15 ч. 3 ст. 201-2 КК, та виправдано, оскільки в його діяннях відсутній склад злочину.

Ухвалою Дніпровського апеляційного суду від 24.07.2023 року апеляційну скаргу прокурора задоволено частково, вирок суду першої інстанції скасовано та призначено новий розгляд в суді першої інстанції.

Особа була звинувачена в тому, що в період з 15.06.2022 року до 16.06.2022 року у м. Дніпро, під час воєнного стану, вчинила замах на продаж товарів гуманітарної допомоги у вигляді м'ясних консерв, з метою отримання прибутку в розмірі 1350000 гривень.

Суд першої інстанції виправдав обвинуваченого, вказуючи на відсутність доведення факту вчинення злочину, оскільки органом досудового розслідування не було наведено належними та допустимими доказами, що предмет злочину в даному кримінальному провадженні, а саме - консерви, є гуманітарною допомогою в розумінні положень Закону України «Про гуманітарну допомогу».

Однак, в ході апеляційного перегляду оскаржуваного рішення обвинувачений підтримав раніше надані ним покази суду першої інстанції та підтвердив суду апеляційної інстанції, що він дійсно вчинив кримінальне правопорушення та дійсно намагався продати консерви, які є гуманітарною допомогою, з метою отримання прибутку під час воєнного стану.

Таким чином, аналіз цих судових рішень є корисним у розрізі дослідження предмету гуманітарної допомоги у взаємозв'язку із положеннями профільного закону.

3. Щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 203-2 КК України (незаконна діяльність з організації або проведення

азартних ігор, лотерей).

Ухвала Київського апеляційного суду від 16.03.2023 року у справі 369/4225/17 щодо злочину за ст. 203-2 КК України.

Ухвалою від 24.06.2022 року Києво-Святошинський районний суд Київської області закриття кримінальне провадження, в якому особі висунуто обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 203-2 КК в редакції Закону № 2852-VI від 22.12.2010 року, на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК України, у зв'язку з набранням чинності Законом України № 768-IX від 14.07.2020 року «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор».

Суд першої інстанції вирішив, що станом на 24.06.2022 року, карність діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа, була відсутня відповідно до Закону України № 768-IX від 14.07.2020 року.

Апеляційний суд дійшов протилежних висновків, оскільки:

1) висновок суду першої інстанції про те, що, станом на 24.06.2022 року, відповідно до вимог Закону України № 768-IX від 14.07.2020 року карність діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа, усунута, є безпідставним, оскільки вказаним Законом статтю 203-2 КК України було не скасовано, а лише викладено у новій редакції, яка не скасувала кримінальну відповідальність за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей, незаконне зайняття гральним бізнесом, а тому суд не мав достатніх правових підстав для закриття кримінального провадження;

2) у рішенні від 08.06.2022 року № 3-p(II)2022, на яке міститься посилання в оскаржуваній ухвалі, Конституційний Суд України прямо звернув увагу на те, що в національній судовій практиці підставу для закриття кримінального провадження, визначену п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК України, прийнято відносити до нереабілітаційних підстав;

3) незважаючи на те, що станом на час постановлення оскаржуваної ухвали п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК України ще не втратив свою чинність, відповідно до вказаного вище Рішення КСУ, це не означає, що судовий розгляд даного кримінально-

го провадження повинен бути завершений саме шляхом закриття кримінального провадження, оскільки, у даному випадку, відповідно до вимог ч. 1 ст. 369 КПК України судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, повинно бути викладено у формі вироку.

За таких обставин, апеляційний суд дійшов висновку, що ухвала суду про закриття кримінального провадження на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК України прийнята всупереч нормам закону.

Таким чином, наведена судова практика є корисною для ознайомлення з огляду на конкретизацію положень Закону України № 768-IX від 14.07.2020 року щодо караності відповідних діянь, а також для дослідження підходу судів стосовно підстав для закриття кримінального провадження.

4. Щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. КК 210 України (нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням).

Вирок Хотинського районного суду Чернівецької області від 14.05.2021 року, ухвала Чернівецького апеляційного суду від 02.11.2023 року у справі 724/1590/19.

Вищевказаними судовими рішеннями особу визнано невинуватою у вчиненні кримінальних правопорушень за ч. 1 ст. 210, ч. 2 ст. 364, ч. 1 ст. 366 КК України.

Особа обвинувачувалася у тому, що будучи службовою особою, наділеною відповідними службовими повноваженнями, достовірно знаючи про цільове призначення субвенції з Державного бюджету України на загальну суму 1 295 000,00 грн на придбання автобусів, спеціалізованих для перевезення школярів, та додатково виділених з місцевих бюджетів коштів в сумі 552 000 грн, всупереч цільовому призначенню грошових коштів, умисно здійснив закупівлю для управління освіти два переобладнаних автобуси, які не відповідають технічній специфікації, чим вчинив нецільове використання бюджетних коштів у великих розмірах.

Суди дійшли висновку, що стороною обвинувачення не доведено наявності в діянні

особи складу кримінальних правопорушень, оскільки грошові кошти були виділені саме на шкільні автобуси, тобто були використані за призначенням.

При цьому суди відхилили доводи сторони обвинувачення про те, що грошові кошти виділялися не на будь-які транспортні засоби, а на спеціалізовані автобуси для перевезення школярів, які повинні відповідати державному стандарту, оскільки це лише свідчить про невідповідність тендерної пропозиції ФОП вимогам тендерної документації за результатами процедури закупівлі, що проведена з порушенням законодавства у сфері державних закупівель, а не про використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням.

Наведена практика цікава з огляду на розуміння і розмежування судами фактів порушення тендерних вимог та злочинів у формі нецільового використання бюджетних коштів.

5. Щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 211 КК України (видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону).

Постанова ККС ВС від 28.03.2023 року у справі 991/9129/20.

Вироком ВАКС від 18.10.2021 року особу визнано невинуватою у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 211 КК України, та виправдано у зв'язку із відсутністю в діях складу кримінального правопорушення.

Сторона обвинувачення вважала, що особа видала нормативно-правовий акт (НПА), що зменшив надходження бюджету всупереч закону, і предметом таких дій були бюджетні кошти в особливо великих розмірах.

Ухвалою Апеляційної палати ВАКС від 6.06.2022 року вирок ВАКС від 18.10.2021 року залишено без змін.

ККС ВС зробив наступні висновки:

1) предметом інкримінованого злочину є НПА, які зменшують надходження бюджету, що передбачає необхідність установлення під час кваліфікації властивості самого НПА, а не наслідків його застосування;

2) коли неможливо визначити чи зменшує НПА надходження бюджету в розмірі, який є необхідним для притягнення службової особи до кримінальної відповідальності за статтею 211 КК, то в таких діях відсутній склад цього кримінального правопорушення;

3) кримінальна відповідальність за статтею 211 КК виключається в разі, якщо доказами не встановлено порушень бюджетного законодавства під час видання службовою особою НПА, що зменшує надходження бюджету;

4) у діях службової особи, яка видала НПА, яким затверджено застосування зниженого коефіцієнта до ставок усіх видів портових зборів, крім маякового, відсутній умисел на вчинення злочину, передбаченого частиною 2 статті 211 КК, з огляду на те, що видання цього акту відбулося на виконання політики Уряду та у зв'язку з довготривалим політичним процесом, під час якого проводилися неодноразові зустрічі й конференції з представниками українського та міжнародного бізнесу і здійснювався розгляд їхніх звернень, зокрема на спільних нарадах із представниками Кабінету Міністрів України порушувалося питання щодо оптимізації ставок портових зборів.

Таким чином, ККС ВС залишив без змін вирок ВАКС від 18.10.2021 року та ухвалу Апеляційної палати ВАКС від 6.06.2022 року.

6. Щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 212 КК (ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)).

Вирок Бобровицького районного суду Чернігівської області від 21.07.2021 року, ухвала Чернігівського апеляційного суду від 25.04.2023 у справі 729/1042/19.

Вищевказаними судовими рішеннями особу визнано невинуватою у пред'явленому їй обвинуваченні за ч.3 ст. 212, ч.1 ст. 358 КК України та виправдано за відсутністю в діях складу цих злочинів.

Особа обвинувачувалася у тому, що у період з 01.01.2015 по 31.12.2015, будучи ФОП на загальній системі оподаткування та будучи відповідальним за правильність нарахування та своєчасність сплати податків та обов'язкових платежів до державного бюджету та державних

цільових фондів, отримавши кошти за товари та послуги на власний розрахунковий рахунок, заниживши оподатковуваний дохід в розмірі 22 761 706,82 грн. ухилилася від сплати податку на доходи фізичних осіб на суму 4 545 759,76 грн. та від сплати військового збору з доходу від здійснення підприємницької діяльності на суму 341 425,61 грн. Крім того, ФОП, отримавши на власні рахунки грошові кошти у сумі понад 1 млн. грн., не зареєструвався платником ПДВ, що в подальшому призвело до несплати до бюджету ПДВ на суму 2 735 116 грн.

Суди зазначили, що було встановлено розбіжності між доказами сторони захисту та сторони обвинувачення. Однак, сторона обвинувачення не усунула під час судового розгляду зазначені розбіжності та не довела, що перераховані від підприємств грошові кошти не могли бути поворотною фінансовою допомогою, не довела фіктивності вищевказаних договорів, на яких містяться підписи осіб, що уклали договори і печатки товариств та не спростувала факти перерахування фінансової допомоги, відображеної у вищезазначеному аналізі руху грошових коштів по рахунку ФОП.

Крім того, суди врахували рішення адміністративних судів в іншій справі, якими скасовано накази про проведення податкових перевірок та скасовані податкові повідомлення-рішення, і в цих адміністративних справах було встановлено порушення з боку контролюючих органів, не було доведено наявності правових підстав для призначення перевірки позивача, а тим більше для її проведення, а також встановлено, що акт перевірки не може бути доказом винуватості обвинуваченої особи.

Отже, аналіз судової практики свідчить про те, що суди вдосконалюють власні підходи до з'ясування обставин та перевірки їх доказами у кримінальних провадженнях для здійснення ефективного судочинства, а також сприяють забезпеченню єдності судової практики, що має важливий вплив не тільки на сферу права, а й на стабільність економіки, правового порядку та довіри до державних інституцій. ●